

GYILKOSTÓI KALAUZ

(A GYILKOSTÓ ÉS KÖRNYÉKE.)

Az E. M. K. E., a
Székely Társaság és
az E. K. E. gyergyó-
szentmiklósi fiók-
jának megbízásából

ÖSSZEÁLLITOTTA :
VÁKÁR P. ARTHUR.

Gyergyószentmiklóson, 1914.
A CSIKVÁRMEGYE KOSSUTH KÖNYVNYOMDÁJA
Kossuth Lajos-tér 1.

park“-jához megépítette a csodás műutat, most Gyergyószentmiklóson s annak érző társadalmán van a sor, hogy mindezekhez adjon valamit abból, ami a kulturember kényelmi igényeit érdekli és kielégíti. S mi hisszük és hirdetjük, hogy ez nem is marad el soká s már a közeli idők meghozzák azt, a mit a Gyilkostó és környéke vár; egy szemernyi kulturát, a hol az utas átlag kényelemben hajthatja álomra fejét s a hol az idő viszontagságai ellen védelmet talál.

Amint irásainkból kiérzik, mi nemcsak kifelé akarunk propagandát csinálni, de itt benn is arra törekszünk, hogy a mit mi mesélünk s az erdő regél, az, — vagy abból sok minden, — talán több is, mint amit itt elmondtunk —, valóra váljék.

* * *

Hajnal van. A Nagy Czohárd vörösses fehér szikláinak felső koronáját a hajnal égő vörösre és csillogó sárgára festi. A virágok kelyhében úgy csillog a harmatcsöpp, mint egy mesterileg csiszolt gyémánt. Az erdő csattog a madárdaltól s kigyózó sorokban a fenyvesek között bujkálva, majd tömör csapatokban a tisztásra kiérve igyekszik a nyáj a legelőre. Arcunkat pirosra csókdossa a reggeli friss

levegő s valami csodás elevenség járja át izomzatunkat. Kedélyünk csapongó s testi erőnk mintha hegyeket szeretne elmozdítani. Mienk a világ, mert mienk lehet a természet az ő gyönyörűségeivel.

Nagy a sürgés-forgás a társaságban. A társaság, kirándulásának egyik célját a Kis-Békás szorost akarja elérni.

(A Pokol torkában.)

Előállnak a szekerek; előkerülnek az elemózsiás csomagok, ahol mint titokzatos vágyakozás középpontja a nyársonszültnek való foglalja el a tekintélyes helyet; jönnek a kirándulást megörökítő kodakok, a visszhangot próbálgató kürtök s a sasriasztó fegyverek.

Utunk a Nagy Czohárd és a Kupási

sziklavonulatok között vezet el. Szédület felnézni a sziklák ormára, de meg-megnyugszik tekintetünk egy-egy fiatalos fenyvesen, amely a szikla meredek oldalán pár négyszögméternyi területet ellepve, a fenyőfának természetrajzát tárja elénk. A sziklaoldalon, a hol egy kis föld megkapaszkodhat s életet kínál, ott már megvetette lábát a fenyőfa. Gyökerei valóságos küzdelemmel behatolnak a szikla repedései közé s a fenyőfa évtizedekig él ott, a hová csak a képzelet tud elröpülni s a hogy oda ér, mint sebesszárnyu sas, ott bámulattal áll meg és lepihen, hogy csodálja a nagy alkotót: — a természetet.

Balról a Nagy-Czohárd 400—500 méteres sziklafalával úgy áll előttünk, mint egy rettenetes erődítmény, amelyet azonban nem emberi erő, hanem a természet gigantikus ereje hordott össze.

Változat, változatot ér s míg figyelmünk az egyik parton kimerül; ha tekintetünk átrepül a túloldalra, nem tudunk megelégedni azzal a mi előttünk van, hanem vissza-visszatekintünk, hogy mit nem láttunk, mit veszítettünk a látnivalókból? A pizstrángos, iramodó folyású Kis-Békás, mint utitársunk áll mellénk és ha egy-két kanyarulatnál zúgva-fodrozva el is tűnik

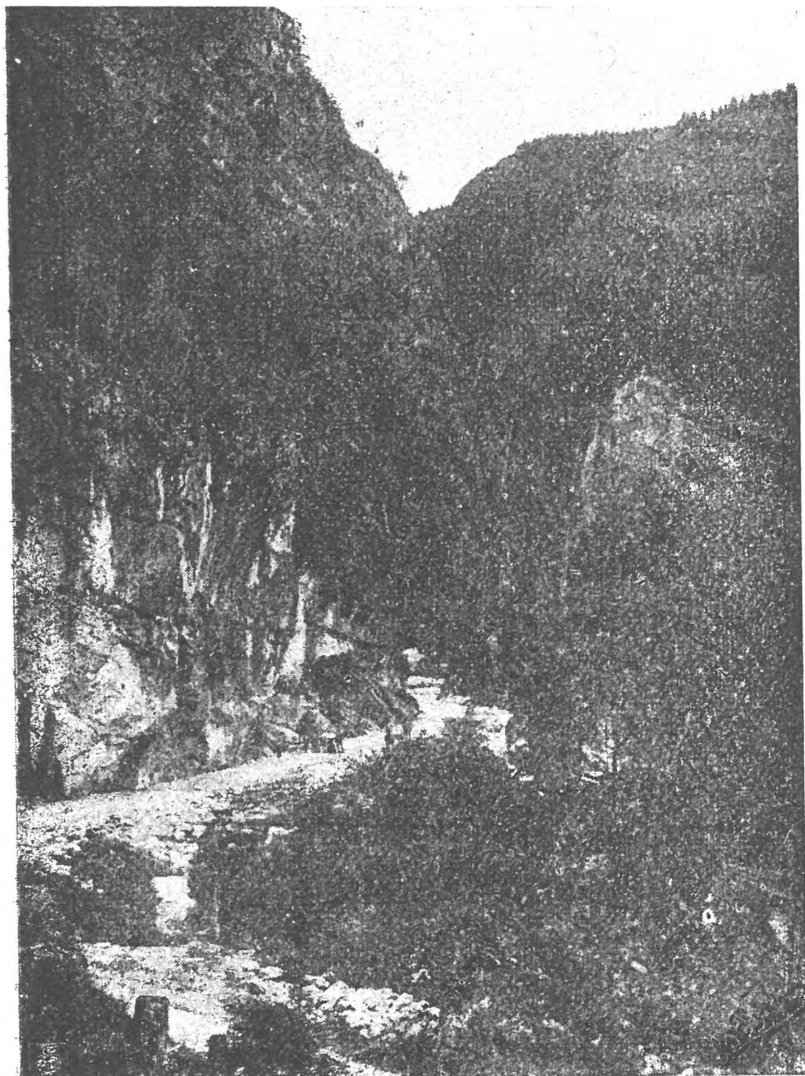
elölünk, újra elénk kerül, amint a hótiszta fehérsziklákon és sziklák alatt utánunk hömpölyög. A sziklaóriások, amelybe beékelve mint apró kis hangyák haladunk, helyenként szétágaznak, hogy egy kis zöld tisztásnak adjanak helyet, de csakhamar félelmetesen szűkül a sziklakapu s áldjuk az Istent, hogy felfelé szegzett tekintetünkkel látni engedi a kék eget, amelyből csak egy asztalfutónyi marad számunkra, a többit eltakarják elölünk a szikla kuliszák.

Az ut maga, menedékesen lejtve visz előre. Szikláról, sziklára röpül át az ut s ahogy a földfeltöltés áthidal egy-egy völgyet, az építés technikáját bámuljuk, amelyet kiaknázni el nem mulasztott a tervező. A természet egy sziklanyulvánnyal utját vágja a tervezőnek. Itt megkerüli, ott meg átvágja a sziklatömböt s jobbról a sziklafal balról egy magányos szikla áll időtlen időig, mint utszéli koldus sutunk a félelmetesen le- és áthajló szikla alatt úgy visz el, hogy az eső ellen védelmet találhatunk ott.

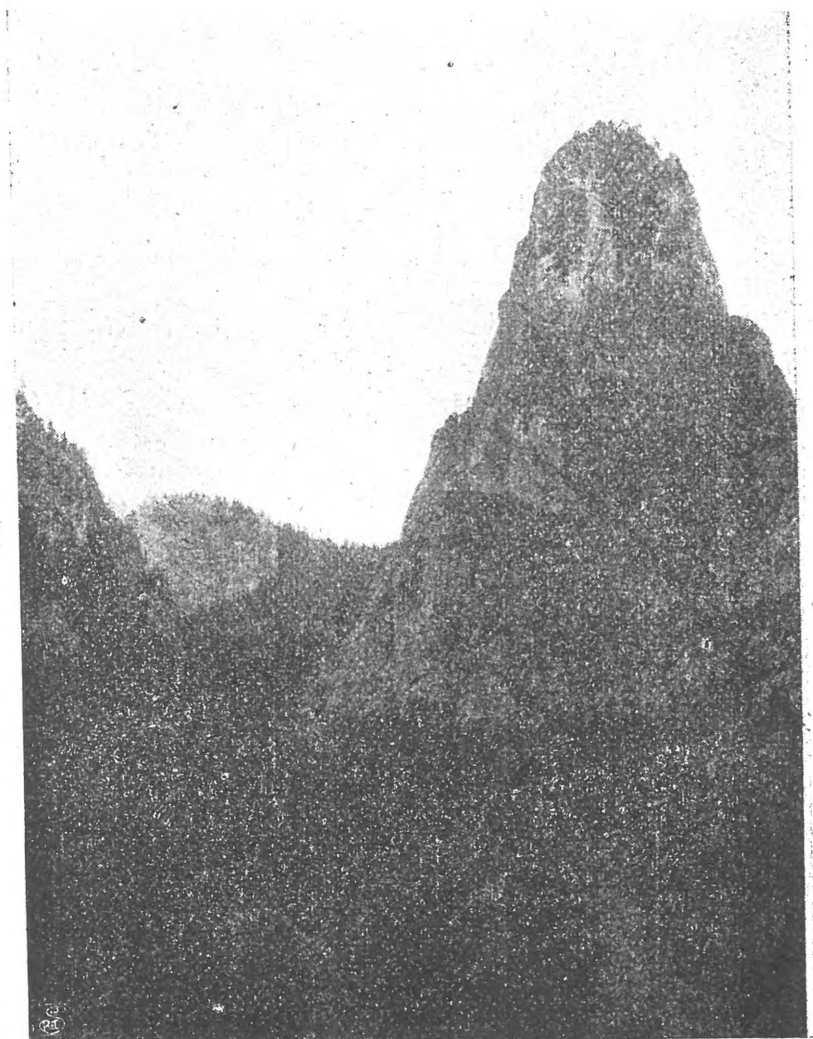
A félórai élvezet, mit az ut idáig nyújt, úgy fokozza a várakozást, mintha valami nagy szinpadi rendező keze működne.

A Nagy-Mogul, a Mária szobor kötik
le figyelmünket s a hogy tekintetünk, a
most már emelkedőben levő utról messze
téved, egyszerre egy kanyarulatnál elénk
tárul az alagut.

(Utrészlet a szorosból.)

A Kis-Békás patak, amely pár perczre hütlen lett hozzánk, a mélységben szikláról-sziklára zúgva törtet alá s a vizesés, lenn 200 méter mélyen úgy hat, mint valami nagy örök mozgógép, amelyet tündér

kezek azért varázsoltak oda, hogy e félelmetesen megörökített képbe belevigyek nek valami életet: a mozgást.

Az alaguton haladunk át.

A félhomályban is csillognak az esőcseppek, amiket az alagut természetes kőboltozata átengedett. A dinamitnak furt rések, az ember titáni munkájáról beszélnek.

Igy mozdítanak el sziklákat és így nyitnak utat a sziklába.

Áthaladtunk az alaguton.

Azt a képet leírni nem lehet. Azt a panorámát elnémult ajakkal, tágra nyílt szemmel nem elmondani, csak megbámulni lehet. Erőtlen a toll s a leíró művészet minden rutinja kullogva elmarad, amikor erről a képről beszámolni akar. Egy 40—50 méteres sziklába vájt, sziklára épített, hatalmas támfallal alá épített ut galériáján állunk. A mélységben a Kis-Békás.

Alig 100 méternyire úgy látszik, mintha a szikla eltorlaszolná a patak utját. A patak sziklás medrétől 200 méter magasan állunk s abban a medencében, amelynek egyik falától a másikig jó karral át lehet hajítani, abban a medencében ötszörös kanyarulattal visz az ut, az egyik faltól a

másik medencze falig s ha lejutottunk a harmadik, a második kanyarulatig, úgy érezzük, mintha egy óriási köház öt emeletes tömbjének egyik erkélyén állanánk.

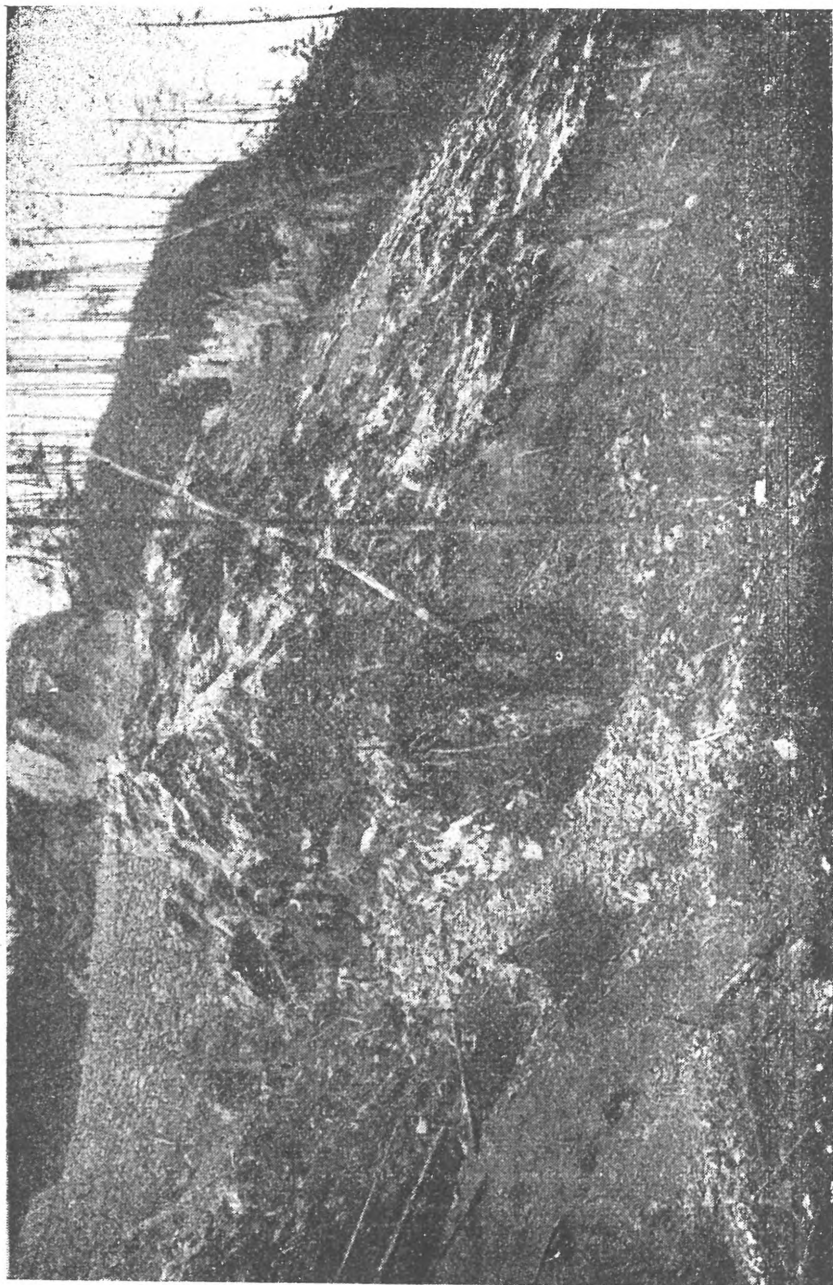
Itt nem a természet csodás alkotása előtt kell térdre borulnunk, hanem az emberi alkotó erő előtt, amely egy mérész mérnöki terv nyomán lépésről-lépésre, vérejtékkel egy világcsodát volt képes teremteni.

(Az alagut bejárata.)

Nem perczekeket, de órákat kell reá áldoznunk, hogy e képet megértsük; nem perczekeket, de órákat kell eltöltenünk itt, ha azt akarjuk, hogy a természetet átépítő emberi alkotást megismerjük.

(Az ötös szerpentin, építés alatt.)

200 méternyi magasságból, 100 méter légvonalnyi utat egy kilométert megközelítő utkifejtéssel megtenni, hogy az, a legkényesebb jármű által is megtehető legyen, — ezt a problémát látjuk bravurral megoldva.

Leereszkedünk az egyre haragosabban tájékozó Kis-Békáshoz s ott haladunk a két sziklafal között. Csakhamar találkozunk a szurduki szorossal, a hol hajdan egy zseniális mérnöki terv szerint egy csuszató kanális épült. Még láthatók a kanális romjai, amelyet, hogy ha fenntartott volna valaki a ma számára, úgy az külön látványosságát képezte volna ennek a környéknek.

Negyedórai ut után a Pokoltorkához érünk. A függőlegesen emelkedő 3—4 száz méter magas sziklafal tövében egy füstös, kormos denevér-odus sziklacsoportzat állja utunkat s önkéntelenül is valami mithoszi képre gondolunk. Ilyen formán nézhet ki az a hely, a hol a nagy hajós a tulvilágra szállítja át a lelkeket. A szikláról valami égszakadás, földindulás letépett egy 10—20 köbméteres sziklatömböt s ahogy az, az irtózatos magasságból alázuhant, nagy szikladarabokra zúdított széjjel. Ez a pokoli összevisszaság

kisértetiesen csodás formációjával félelembe ejt s halálra szántan tekintünk fel a magasba, amikor hosszas szemlélődés után utunkat folytatni akarjuk.

Belépünk a Pokol-kapuján a Pokol-tornáczába s egy végnélkülinek látszó sziklafal vonulat között haladunk.

Vizesés, sziklába vájt fürdőmedencével. Az utas, a kristálytiszt, jéghideg vizet használhatja, s a 15—20 méteres vizsugár ugyancsak pirosra paskolja hátunkat fürdés közben.

Utközben érdekes sziklaalakulatokat szemlélhetünk meg. Az évezredeknek munkáját, amelyet e mondás igazságára vezethetünk vissza: gutta cavat lapidem. Az esőcsepp üreget váj idővel a kőbe. Nézzük csak. A sziklába emberfej, sőt ember nagyságu gömbalaku üregek vannak vájva. Oly szabályos, mintha mérnöki rajz után kőfaragó készítette volna. Pedig valahonnan a magasból egy nyíláson viz került a sziklabelsejébe s ott valami idegen anyagokkal keverve állandó körmozgást végzett, míg a kőmalom elkészült s aztán egy erős fagy, vagy talán az ut készítésnél szükséges robbantás alkalmával a külső burok leszakadt s a titkos aknamunka napvilágra került.

Változatosabb panorámát, valóban képzelni sem lehet s akinek csak egy napi kirándulás volt a terve, azt is valami láthatatlan kéz huzza, hogy csak menjen tovább-tovább. Félórai ut után, mintha észrevétlenül kezdenek szelidülni a körvonalak, szélesbedik a medence s egy-egy tisztáson mintha munkás emberi kezek nyomát látjuk. Csapos kerítést, nem messze széna kazalt s közelében kis házikót. A 20—25 kilométer hosszban szétosztottan tanya rendszer szerint épített Békás tünedezik elénk.

Békásban székelyek, románok és zsidók laknak. A görög katolikus vallású románok jórészt székely származású székelyek, a kik évtizedes mulasztás és velük való nem törődés után a vallási kegyesszerek kiszolgáltatása miatt kényszerből lettek görög katolikusok. Pár évvel ezelőtt szerveztetett a római katolikus plebánia s most a mulasztást helyre hozandó a római katolikus hívők a görög katolikus egyházközség támogatásával visszatérnek apáik hitére. A nép, egyházi és világi előljáróság szép egyetértésben él s a gyönyörű vidéken megforduló idegent Békásban meleg szeretettel fogadják s kaulozolják. A községtől negyedórányira van

a román határ, amelyet kuriozitásból is megtekint a turista.

Ha nagy turista utra indulunk, a Balázson (1450 m.) át mehetünk a Putna völgybe s szép és változatos ut után Tölgyesbe érünk. Vannak, a kik felmennek a Tölgyes közelében levő Csalhóra s ott meglátogatják az érdekes remete életet élő kalugereket (román szerzet.)

Tölgyestől Borszék kocsin 2 óra.

Nem czélunk Borszéket olvasóink előtt kimerítően ismertetni.

Legyen elég annyi, hogy ez az évszázados gyógyhely különbnél-különb gyógyfürdőjeivel látványosság számba megy s a turistát nemesak gyönyörködteti remek kiránduló helyeivel, de kárpótolja minden költségért és fáradságért.

A képzelet szárnyain visszaszállunk Békásba s onnan indulunk vissza a Gyilkostó felé. Nem a már egyszer megtett uton, hanem a domuki részen fel Szurdok felé.

Mig a műút meg nem volt, ez volt az egyetlen közlekedési ut Békás-Gyergyószentmiklós között.

Ne gondoljunk még erdei utra sem, mert ahol a békási románság apró lovaival (a híres békási kozák lovakkal) át-

vergődik a hegyen, az, egy hegyi ösvény, — hegyen-völgyön, sziklákon vizmosásokon keresztül. De mi nem ismerünk fáradalmat. Mi csak természeti szépséget ismerünk s azt felkutatjuk bármi áron. Sziklák alatt, erdők között, jó magasan vezet utunk s így helyenként egy-egy tisztás platóról tudunk szétteljesíteni. Dél-felé Háromkut. Északra a híres több száz holdas Lapos havasa. Olyan tündér képet festeni csak a természet tud.

Igy vezet utunk remek fenyvesek között vissza a Gyilkostóhoz.

Visszajöttünk a Gyilkostóhoz, de mielőtt kirándulásunkat befejeznők, egy rövid utra hívjuk fel turistáink figyelmét. Egy 3 órás kirándulásra kalauzoljuk el olvasóinkat, amelynek gyönyörűséges részletei betetőzésül szolgálhatnak a látottaknak. Kirándulásunk célja a Nagy-Czohárd.

A Gyilkostó keleti pontjánál átkelünk a Kis-Békás patakon s egy kis tisztáson át mindig emelkedve, egy sűrű erdőn vezet utunk, amely mindössze 15 percet vesz igénybe.

Ahogy az erdő ritkulni kezd, szinte váratlanul egy meredek sziklafalnak lábánál állunk s mikor végeczélunk felé a Czohárd orma felé tekintünk, hihetetlennek

tartjuk, hogy oda alig egy órai ut után fel lehet jutni. Egy remek havasi legelőn, a nagy-czohárdi legelőn visz át utunk. Keleten és északkeleten a tölgyesi és putnai hegyek látszanak, délre a Gyilkos felé röpül át tekintetünk. Mind északkeletre tartva csakhamar a Nagy-Czohárd lábához érünk, ahol egy gyalogösvény körvonalai bontakoznak ki. Ezt az ösvényt a régi kirándulók és a pásztorok verték nyájaikkal együtt, amikor a nagy-czohárdi legelőről el-el kalandoztak a Nagy-Czohárd tetejére, ahol szintén van mit legelnie a báránynak s a vakmerő kecskének. Négy-öt száz métert félkörben, mindig a szikla szomszédságában maradva, úgy tesz meg az utas, hogy észre sem veszi, miként emelkedik mind magasabb és magasabbra.

Egy-egy pihenő alatt előkerülnek a czeruzák s a sziklafal megörökíti az arra jártak nevét s a kirándulás idejét.

Utunk minden fáradság nélküli lépcsőzetességgel visz előre s szinte hihetetlennek tartjuk, amikor az emelkedés megszűnik s mi egy kis tisztásra érünk. Utunkat ekkor a lapályon délnyugatra kell vennünk s a ritkás fenyves között csakhamar megérkezünk kirándulásunk egyik célpontjához a Nagy-Czohárd ormához.

Tíz perc és ott vagyunk . . . Valami leírhatatlan kép, — a maga szépségében és emberfeletti rettenetességében áll előttünk. Tenger színe fölött 1400 méter magasan állunk s szemünk egy mérhetlen panorámát tekint be. Hegyek, völgyek, sziklák és havasok, kopárságok és sűrű rengetegek úgy terülnek el szemünk előtt, mintha mindenik azért volna ott, az ő helyén, hogy ehhez a fenséges panorámához hozzájáruljon. Diszharmónia és mégis a legfenségesebb természeti kép. Óh, de irigylésre méltó a sas, hogy a frontról elröpülhet s be röpülheti a végtelen levegő-oczeánt. Óh, de boldog, aki a természet imádatában ide, erre a helyre eljuthat s leborulhat a legnagyobb Alkotó elé, aki a földet, e titokzatost és mégis elérhetőt teremtette.

Iszonyattal tekintünk le a mélységbe s a fészke körül keringő héjját borzalommal kísérvük tekintetünkkel. A Gyilkostó, mint egy ezüst lepedő terül el a mélységben s ha egy jól irányzott fegyver lövést teszünk a tó tükrére, látjuk, hogy mint csap fel a vizsugár a lövés helyén s azután megindulnak az egyre nagyobbodó és sokasodó karikák. A fegyverdörgését ezerszer visszhangozzák a hegyek s a tó körül

tartózkodó járó-kelő riadtan néz az égre s földindulást, égiháborút sejt.

Ha lassanként megbátrodunk, úgy a meredek erkélyeiről szikla-rózsát szedhetünk s ha bátorságunk nem hagy el, egyikét lépés után már havasi gyopárt is kaphatunk, amelyet gondos vigyázattal szakíthatunk le gyökeréről. Itt szeretne lenni a vérbeli turista mindig, hogy közel Istenhez s messze a zajgó és torzsalkodó emberáradattól, csak a természetnek, önmagának s legközvetlenebb környezetének élhessen.

Higyje el kedves olvasónk, hogy ennek a kirándulásnak nem hiába szántunk majdnem külön fejezetet. Ahányszor mi megtettük s ahányszor utasításunkra megtették ezt az utat turistáink, mindig új, mindig eredeti s mindig fenséges impresziók töltötték be a sziveket. Ha tehát meghozza a kettős áldozatot a turista: elolvassa sorainkat és megnézi e helyet, úgy igazat ad nekünk.

De menjünk tovább és keressük fel kirándulásunk *másik célpontját*.

Induljunk e ponttól kelet felé. A tisztás felé, ahol felérkeztünk, de egy kissé délre tartva.

A kiránduló ne elégedjék meg az első képpel. Jöjjön és keresse meg ezt a helyet is. Az ut alig tíz perc.

Ott vagyunk a Nagy-Czohárd délkeleti vonulatánál. Egy végnélkülinek látszó, óriási szikla-erkélyen állunk. Az alattunk elvonuló meredek sziklafalat alig tudjuk betekinteni. Lenn, alattunk 500—600 méter mélységben kanyarog a Kis-Békás s mellette mintegy óriási fehér kigyó kigyózik a müüt. Az óriási kigyó az alaguton át tűnik el szemeink elül.

Ha tudtunk extázisban lenni akkor, amikor az első panorámát csodáltuk, akkor most térdre ereszkedve áldjuk és csodáljuk alkotásaiban a Teremtőt.

Szemben velünk ugyancsak ily magasságban a kupási szikla vonulat húzódik el.

Az utról feltekinteni ide kisértetiesnek tünhetett fel; de most innen, a felhők magasságából alá tekinteni valami fenséges. Ott, alant, a müutról szemlélve a sziklaóriásokat még valamit érezhetünk az ember erejéből, hatalmából és tudásából; de itt megáll az érverésünk, vagy láztüneteket mutat s érezzük, hogy a természet csodás alkotásai mellett olyanok vagyunk, mint egy apró porszem.

Perczek kellenek, míg az ember magához tér extázisából s perczek kellenek, amíg részletezni tudja a látottakat. Tihany visszhangja, a Niagara zúgása van együtt akkor, ha egy sziklatömböt alágördítünk, vagy egy fegyverlövést irányítunk a tulsó sziklafalnak. Perczekig dübörög harsog, csattog, zúg minden, mintha a poklok összes ördögei ide gyültek volna össze ördögtánczra, lakodalomra.

Ezt a két képet turista még el nem felejtette s a jövő turistái el nem fogják felejteni — soha!

Visszafordulunk. Megyünk vissza azon az uton, mindenütt lejtőre, gyors lépésben, ahol jöttünk s ha 3 órát szántunk reá erre a kirándulásra egy óra az utközbeni pihenésre, szemlélődésre forditható.

Visszaérkeztünk a Gyilkostóhoz.

A kocsik, szekerek utrakészen állnak s ahogy megindulunk vissza, szeretettel veszünk búcsut mindentől: sziklaktól, fenyvesektől s a Gyilkostótól.

Búcsút mondunk, de nem örökre, mert a Gyilkostónak és környékének természeti gyönyörűségei egy kiolthatatlan vágyat csepegtetnek a turista lelkébe s ez a vágy újra és újra visszavonza kedves vendégeinket . . .